

Asia: VN/18534/2020

Ehdotus hallituksen esitykseksi laiksi Saavutettavuuskirjasto Celiasta - työryhmän raportti

Saavutettavuuskirjasto Celian asema ja tarkoitus (1 §)

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pykälässä on hyvin kuvattu Celian asema ja tarkoitus yhdenvertaisen lukemisen edistäjänä.

Lisäksi on tärkeää, että lakiin on kirjattu saavutettavan julkaisemisen asiantuntijatehtävä.

Celian yhteiskunnallinen vaikuttavuus lisääntyy, kun Celia pystyy suuntaamaan resursseja saavutettavan julkaisemisen edistämiseen, ja neuvomaan kustannusalan toimijoita ja muita sidosryhmiä saavutettavuuskysymyksissä.

Neuvonta hyödyttää loppukäyttäjiä ja vahvistaa esimerkiksi kustannusalan pyrkimyksiä tuottaa saavutettavia ja esteettömiä julkaisuja.

Saavutettavan julkaisemisen asiantuntijatehtävä tukee myös omalta osaltaan viimeaikaisen EU-lainsäädännön, kuten esteettömyysdirektiivin, toteutumista Suomessa.

Kirjaston tehtävät (2 §)

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Celian perustehtävä on yhdenvertaisen lukemisen edistäminen. Tämä näkökulma tulee esiin Asema ja tarkoitus -pykälässä (1 §), mutta kirjaston tehtävistä se puuttuu.

Siksi ehdotamme tehtäviin lisättäväksi yhdenvertaisen lukemisen ja lukutaidon edistämisen. Katso ehdotus alla kohdassa neljä:

Kirjaston tehtävänä on:

- 1) valmistaa, välittää ja lainata asiakkailleen saavutettavaa kirjastoaineistoa;
- 2) valmistaa, välittää ja lainata asiakkailleen saavutettavaa oppimateriaalia;

- 3) neuvoa kirjaston aineistojen ja palvelujen käytössä;
- 4) edistää yhdenvertaista lukemista ja lukutaitoja;
- 5) ylläpitää ja kehittää kirjaston kokoelmaa ja muuta sisältötarjontaa; sekä
- 6) toimia näkövammaisten ja muiden lukemisesteisten henkilöiden kirjastopalvelujen ja saavutettavan julkaisemisen asiantuntijana.

Celian yhdeksi tehtäväksi tulee tarkentaa lukutaidon ja lukemisen edistäminen näkövammaisten ja muiden lukemisesteisten kohderyhmissä. Mielestämme tehtäväksi ei riitä, että Celia valmistaa ja välittää aineistoja sekä neuvoa omien palvelujensa käytössä.

Muotoilu myös selkeyttäisi Celian roolia suhteessa muihin kirjastoihin, kuten esimerkiksi yleisiin kirjastoihin. Yleisiä kirjastoja koskevassa laissa on määritelty yleisten kirjastojen yhdeksi tehtäväksi ”edistää lukemista ja kirjallisuutta”.

Jotta lakiuudistuksen tavoite ”turvata kirjaston mahdollisuudet vastata kirjaston käyttäjien ja muun yhteiskunnan muuttuviin tarpeisiin” (s. 24) toteutuu, on tärkeää tuoda lukemisen edistäminen kirjaston yhdeksi tehtäväksi.

Jo nyt Celia tuottaa loppukäyttäjille ja eri sidosryhmille, kuten kouluille ja yleisille kirjastoille, tietoa lukemisen esteistä. Tavoitteena on lisätä tietoa ja tuoda ratkaisuja lukemisesteisten henkilöiden lukutaitojen tueksi.

Myös äskettäin valmistunut Suomen kansallinen lukutaitostrategia kiinnittää huomion eri tavoin lukemisesteisten henkilöiden tukeen. Lukutaitostrategian yhtenä kantavana teemana on yhdenvertaisuus. Jokaisella on oikeus monilukutaidon harjoitteluun, kehittämiseen ja oppimiseen oppimisvaikeudesta tai toimintarajoitteesta huolimatta.

Lukemisen edistämisen lisäksi esitämme, että tehtävät-pykälää tarkennetaan Celian kokoelman osalta.

Celian kokoelma sisältää myös vanhaa materiaalia, koska äänikirjatuotanto on alkanut jo 1950-luvulla. Kokoelman vanhempi osa muodostaa ainutlaatuisen kulttuurihistoriallisen kokonaisuuden ja tärkeän osan äänikirjojen historiaa Suomessa.

Kokoelmaan kuuluu esimerkiksi tunnettujen radiopersonien lukemia äänikirjoja. Nämä klassikoiksi luettavat äänitykset ovat ainutlaatuisia lajissaan. Niiden pitkäaikaissäilytyksen varmistaminen on tärkeää mainita Celialla koskevassa laissa.

Ehdotamme, että kirjaston kokoelmaa koskevaan perustelutekstin osuuteen lisätään kokoelman säilyttämisen näkökulma.

Ehdotamme seuraavaa muotoilua perustelutekstiin s. 30:

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan kirjaston tehtävänä on ylläpitää, kehittää ja säilyttää kirjaston kokoelmaa ja muuta sisältötarjontaa.

Maksuttomuus (3 §)

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ei kommentoitavaa, kannatamme esitystä.

Käytösäännöt sekä käyttö- ja lainauskielto (4 § ja 5 §)

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Perustelutekstiin tarvitaan korjaus hallintopäätökseen liittyen.

Perustelutekstissä todetaan (s. 32): ”Pykälän 1 momentin mukaisesta käyttö- ja lainauskiellosta tehtäisiin valituskelpoinen hallintopäätös.”

Myöhemmin tekstissä todetaan: ”Pykälän 1 momentin mukaisesta lainauskiellosta ei tehtäisi erillistä hallintopäätöstä --.” Tässä kyse on kuitenkin viittauksesta pykälän 2 momenttiin eli tältä osin perustelutekstiä tulee korjata.

Hallintopäätöstä ei tehdä, jos kyse on 2 momentin mukaisesta lainauskiellosta. Lainauskielto koskee fyysisiä aineistoja (koskettelukirjat), jotka asiakas palauttaa takaisin Celiaan.

Valituskelpoinen hallintopäätös tehdään 1 momentin mukaisesta käyttö- ja lainauskiellosta. Tämä kielto koskee Celian tuottamia digitaalisia aineistoja (verkkolainat ja cd-levyt).

On huomattava, että valtaosa Celian lainoista on digitaalisia lainoja verkkopalvelusta. Kirjastoon palautuvaa aineistoa on vähän. Lakipykälän tekstistä välittyy mielikuva, että kyse on nimenomaan fyysisten teoskappaleiden lainoista.

Siksi on hyvä, että perustelutekstissä tarkennetaan, että käyttö- ja lainauskielto seuraa myös Celian verkkopalvelun käyttäjätunnusten ja/tai kirjatiedostojen jakamisesta toiselle käyttäjälle tai internetissä.

Yhteistyö, johtokunta, johtaja ja Braille-neuvottelukunta (6 §-9 §)

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ei kommentoitavaa, kannatamme esitystä.

Virastolle ehdotettu uusi nimi: Saavutettavuuskirjasto Celia

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Nimi kuvaa hyvin Celian perustehtävää yhdenvertaisen lukemisen edistämiseksi.

Nimenmuutos on perusteltu, koska kirjasto palvelee näkövammaisten henkilöiden lisäksi myös muita lukemisesteisiä henkilöitä.

Lisäksi uuden nimen voi ymmärtää kattavan Celian uuden tehtävän saavutettavan julkaisemisen asiantuntijana.

Muita huomioita hallituksen esityksestä:

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Maarno Rauha
Näkövammaisten kirjasto